

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Тези доповідей і наукових повідомлень учасників
XIII Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Харків, 6 жовтня 2023 р.)

За редакцією *О. Г. Середи*

Харків
2023

Укладачі:

О. Г. Серета – докторка юридичних наук, професорка;
О. М. Ярошенко – доктор юридичних наук, професор;
О. В. Соловйов – кандидат юридичних наук, доцент;
І. В. Зіноватна – кандидатка юридичних наук, доцентка
(*кафедра трудового права Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*)

Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальний захист : тези доп. та наук. повідомл. учасників XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6 жовт. 2023 р.) / уклад. О. Г. Серета, О. М. Ярошенко, О. В. Соловйов, І. В. Зіноватна; за ред. О. Г. Середи. Харків, 2023. 597 с.

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей і повідомлень, присвячених актуальним науковим і практичним проблемам регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення та розвитку законодавства в указаній царині.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу, в авторській редакції.

УДК 349.2:331.4:339.92

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2023
© Серета О. Г., Ярошенко О. М.,
Соловйов О. В., Зіноватна І. В.,
укладання, 2023

Зміст

Oleg Yaroshenko, Samuel Stroz, Zdzislaw Kieliszek,

EUROPEAN PROTECTION OF UKRAINIANS DURING THE MARTIAL LAW: THE EXPERIENCE OF POLAND..... 11

Амелічева Л. П.,

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДІЛОВУ РЕПУТАЦІЮ ПРАЦІВНИКІВ ЗВО В ДИСКУРСІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ 18

Божко В. М.,

ЧИ СТРОКОВІСТЬ ПРИЗНАЧЕННЯ Є ОЗНАКОЮ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ? 24

Бурак В. Я.,

ПРО МОДИФІКАЦІЮ ОЗНАК ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ. . 30

Вишновецька С. В.,

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ ЩОДО ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН..... 35

Гетьманцева Н. Д.,

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 39

Колеснік Т. В.,

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 44

Костюченко О. Є.,

НАУКОВО-ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ШЛЯХУ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 48

Купіна Л. Ф.,

УНОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ПОНЯТЬ..... 53

Кучма О. Л.,

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ОДЕРЖУВАЧА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРАВО ОТРИМУВАТИ СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..... 57

Lagutina I. V.,

DIGITAL REALITY AND LABOUR MARKET 60

Малюга Л. Ю.,

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІНИХ..... 66

Мельник К. Ю.,

ДО ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ У СФЕРІ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА ЧАСУ ВІДПОЧИНКУ 71

Москаленко О. В.,

ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНИ 75

Подорожній Є. Ю.,

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 78

Sereda O. Hr., Shapovalova K. R.

CERTAIN ASPECTS PERTAINING TO THE UTILIZATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE REALM OF LABOUR LAW 82

Синчук С. М.,

БЮДЖЕТНІ УСТАНОВИ ЯК НАДАВАЧІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ РИНКУ У ЦЬЙ СФЕРІ 90

Сімутіна Я. В.,

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ ПРАВ ЗА МЕЖАМИ СТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ ЗА ТРУДОВИМ ДОГОВОРОМ..... 94

Скоробагатько А. В., Ткаченко М.А.,

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ. 100

Тищенко О. В.,

ВETERАНСЬКЕ МЕНТОРСТВО ЯК ВАГОМИЙ НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ АДАПТАЦІЇ ВETERАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ 105

Чанишева Г. І.,

РОЗВИТОК КОЛЕКТИВНОГО ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 111

Шумило М. М.,

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ ТА РОБОЧИЙ ЧАС: ДИСКУСІЙНЕ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ 118

Яковлев О. А.,

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФУ ПРИ ВИНИКНЕННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН..... 122

Яковлева Г. О.,

ЩОДО ВІДРАХУВАНЬ З ПЕНСІЇ ОСОБИ, ЩО Є БОРЖНИКОМ 126

Анатійчук В. В.,

ПРАВОВІ ЗАСОБИ В МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН 133

Бук М. О.,

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ..... 137

Бурка А. В., Боднарук М. І.,

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ГРОМАДЯН, ЩО НЕЗАКОННО ПОЗБАВЛЕНІ СВОБОДИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 143

Бурнягіна Ю. М.,

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБОВО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ 148

Вапнярчук Н. М.,

ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..... 154
ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ У СФЕРІ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 154

Ветухова І. А.,

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ, В УСТАНОВАХ, ОРГАНІЗАЦІЯХ 159

3. Кодекс законів про працю України : Закон від 10.12.1971 № 322-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення:
29.09.2023).

4. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 29.09.2023).

Тищенко О. В.,

докт. юрид. наук, професорка,
професорка кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ВETERАНСЬКЕ МЕНТОРСТВО ЯК ВАГОМИЙ НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНО- ПРАВОВОЇ АДАПТАЦІЇ ВETERANІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

В умовах жорстокої, кровопролитної війни, віроломно розв'язаної країною агресором в Україні, особливого значення та ваги набуває проблема налагодження функціонування ефективного правового механізму соціального захисту ветеранів війни (учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни) [1]. Суспільно-значуще поняття «ветеран» потребує оновлення за своїм змістовим наповненням в аспекті усвідомлення, яку найважливішу державницьку функцію, виконували з 2014 року і виконують сьогодні ветерани війни, - захищаючи незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Відповідно, саме зараз, особливо активізується запит на осучаснення соціальної політики підтримки ветеранів війни. У державі та суспільстві має сформуватися розуміння необхідності створення умов для запровадження дієвої системи адаптації ветеранів війни до мирного життя. Як слушно підкреслюється в Проєкті Плану відновлення України (Матеріали

робочої групи «Захист прав ветеранів»), державна політика з захисту прав ветеранів через широкомасштабне військове вторгнення рф до України, повинна знайти відповіді на такі виклики: стрімке зростання кількості ветеранів та сімей загиблих захисників, які потребують соціальної підтримки та виплат; дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення всіх виявлених потреб ветеранів, їх сімей та членів сімей загиблих захисників; неможливість спрогнозувати кількість ветеранів, які матимуть право на державну підтримку після завершення війни; прогресування масштабу необхідної соціальної підтримки та адресних потреб у сфері захисту прав ветеранів, зокрема у невідкладній психологічній та медичній допомозі, реабілітації серед військовослужбовців з числа ветеранів, членів сімей загиблих захисників; виявлення численних порушень на місцях при процедурі мобілізації (поверхневий розгляд документів, формальне проходження військово-лікарських комісій), а також відсутність чи неякісне навчання мобілізованих без військового досвіду, що підвищує ризик бути травмованим чи загинути; відсутність дієвих інструментів для переходу від військового до цивільного життя [2].

Означені проблеми зумовили потребу пошуку нових дієвих підходів щодо реалізації підтримки ветеранів війни. На це спрямована діяльність Міністерства у справах ветеранів України, як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України. До основних завдань якого віднесено зокрема такі: формування і реалізація державної політики у сфері: соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, зокрема забезпечення психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, зайнятості, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, а також санаторно-курортним лікуванням, житлом; надання довічних державних стипендій, щорічної виплати до 5 травня разової грошової допомоги (крім організації виплати такої допомоги); надання, позбавлення

статусу та видачі посвідчень ветеранам та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; забезпечення прав і свобод ветеранів та членів їх сімей; забезпечення формування і ведення Єдиного державного реєстру ветеранів війни [3] тощо. Для забезпечення підтримки ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, подальшої реадaptaції та реінтеграції ветеранів війни до мирного життя через відповідні проекти, на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 р. № 720 «Про утворення бюджетної установи «Український ветеранський фонд» [4] наказом Міністерства у справах ветеранів України від 22 липня 2021 р. № 164 було створено «Український ветеранський фонд» [5]. Основними завданнями Фонду є: сприяння соціальному захисту ветеранів та членів сімей ветеранів шляхом підтримки та реалізації проектів, які спрямовані на: забезпечення належних прав і гарантій державної підтримки ветеранів та членів сімей ветеранів; реінтеграцію ветеранів до активного суспільного життя, забезпечення збереження і відновлення їх фізичного та психічного здоров'я; підвищення професійного та освітнього рівня ветеранів; підтримку ведення підприємницької діяльності ветеранами та сприяння у їх працевлаштуванні; належне вшанування пам'яті загиблих Захисників України та шанобливого ставлення до членів їх сімей; залучення ветеранів до формування української громадянської ідентичності [6]. Саме для дієвої реалізації означених вище завдань, Міністерство у справах ветеранів запустило новий проект - Інститут ветеранського менторства. Суть цього проекту полягає у тому, що спеціально навчені фахівці-ментори, будуть допомагати ветеранам вирішувати проблеми на місцях, зокрема ті, що пов'язані із оформленням документів, отриманням довідок тощо. Передусім пілотні проекти запрацюють у Вінницькій, Дніпропетровській, Львівській та Миколаївській областях [7]. Як наголосила очільниця Міністерства у справах ветеранів Ю. Лапутіна, що ветеранська політика у сучасних умовах – це зміна підходів... Інститут помічника ветерана має стати базовим інфраструктурним органом, який комунікує зі всіма інститутами, котрі будуть корисними для ветеранів: міністерствами, ОВА тощо. На рівні громади

повинен бути сервісний офіс, у якому будуть працювати помічники ветеранів. Це не будуть офісні працівники. Це будуть люди з планшетом чи телефоном, у якому контакти ветеранів і тих, хто надає їм послуги. Ветерани можуть телефонувати помічнику у будь-який момент. Якщо до прикладу ветерану потрібна буде психологічна підтримка, його помічник бере із собою лікаря чи психолога та їде на нього. Міністерство у справах ветеранів - менеджер системи підтримки ветеранів [8]. На суспільному й державному рівнях формується інформаційно-консультаційна, рекрутингова та захисна функції для кращої співпраці інстанцій, які надають послуги ветеранам. У межах рекрутингової функції, державний сектор має активно співпрацювати з громадським сектором, щоб створити умови для працевлаштування, перекваліфікації та навчання ветеранів у найкоротші терміни після звільнення зі служби. Захисна функція держави у сфері підтримки ветеранів має бути всеосяжною та проявлятися в різноманітні способи [9]. Помічники ветеранів у громадах повинні стати своєрідними наставниками і координаторами (менторами) повернення з реалій війни до мирного буття. Їхнім завданням буде, насамперед, індивідуальний професійний супровід у межах системи переходу від військової служби до цивільного життя наших Захисників та Захисниць, які повертатимуться з фронту та служби додому. Йдеться про консультування, організаційну роботу, представлення інтересів, навчання, працевлаштування тощо. Інститут помічника ветерана стане новою адміністративно-сервісною реалією у діяльності територіальних громад України вже найближчим часом. Послуга розроблена Мінветеранів України за сприяння «Проекту підтримки Дія», що реалізується Програмою розвитку ООН в Україні за фінансування Швеції. З 1 липня 2023 року проходив конкурсний відбір кандидатів у помічники ветеранів, який здійснювався через інформаційний портал <https://eveteran.gov.ua>. Навіть було розроблено відеоінструкцію як подати заявку на конкурс. Згідно опублікованих конкурсних вимог: кандидатом у помічники ветерана може бути громадянин України, ветеран війни, член сім'ї ветерана, постраждалий учасник Революції Гідності, член сім'ї загиблого (померлого) ветерана, член сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці

України, який володіє українською мовою, проживає у громаді, де мешкають і отримувачі відповідного соціального супроводу, має освіту не нижче рівня молодшого бакалавра та перебуває на обліку в Єдиному державному реєстрі ветеранів війни і має реєстраційний номер облікової картки платника податків. Після конкурсного відбору заяв успішні кандидати проходять спеціалізоване навчання та будуть працевлаштовані в сервісному офісі у справах ветеранів в одній з областей, що беруть участь у пілотному проєкті [10].

За даними, оприлюдненими Міністерством у справах ветеранів України до 2024 року планується підготувати 15 тисяч помічників ветеранів, на сьогодні ж вже є 439 кандидатів, які виявили бажання стати помічником ветерана, на 400 запланованих посад. Найбільше таких бажаючих на Вінниччині - 119, та Львівщині - 109 особи. Наразі тривають співбесіди другої хвилі з кандидатами у громадах Вінницької, Миколаївської, Дніпропетровської та Львівської областях. Вже 181 кандидатів пройшли другий етап відбору та невдовзі розпочнуть профільне навчання у Центрах ветеранського розвитку [11]. Наведені дані свідчать про високий рівень підтримки в українському суспільстві необхідності запровадження ветеранського менторства, оскільки це дієвий напрям соціально-правової підтримки та допомоги Захисникам та Захисницям нашої держави.

Враховуючи вищезазначене, варто констатувати, що дійсно, в складних умовах сьогодення, потребує першочергової уваги проблема реабілітації та адаптації ветеранів війни, які повертаються і будуть повертатися з війни. Прояви посттравматичного стресового розладу, складнощі адаптації до мирного життя, можуть ефективно вирішуватися лише за допомогою відповідного супроводу і допомоги. Саме такий супровід будуть здійснювати за принципом «рівний-рівному» належно підготовлені помічники ветеранів, які допоможуть їм соціалізуватися і відчувати себе комфортно у суспільному середовищі. Таким чином має досягатися максимум взаєморозуміння у цьому процесі. На нашу думку, вказана ініціатива дуже важлива і необхідна, але вона буде мати успіх за умови, що функції менторів, чи то пак, помічників ветеранів, виконуватимуть особи, які добре обізнані з проблематикою функціонування соціально-захисних

установ, мають відповідну правову підготовку, а, головне, веління душі і серця виконувати цю надзвичайно вагому для нашої держави справу.

Список використаних джерел:

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3551-12>
2. Проєкт Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Захист прав ветеранів». URL. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/protection-of-the%20rights-of-war-veterans.pdf>
3. Положення про Міністерство у справах ветеранів України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1175 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2020 р. № 276)/ URL. <https://mva.gov.ua/ua/pro-ministerstvo/polozhennay-pro-ministerstvo-u-spravah-veteraniv-ukrainy>
4. Про утворення бюджетної установи «Український ветеранський фонд» : постанова Кабінету міністрів України від 14.07.2021 р. № 720. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-2021-п#Text>
5. Про утворення бюджетної установи «Український ветеранський фонд» : наказ Міністерства у справах ветеранів України від 22 липня 2021 р. № 164. URL. <https://mva.gov.ua/ua/veteranskij-fond/nomativno-pravova-baza-veteranskgo-fondu>
6. Проєкт Положення про Український ветеранський фонд. URL. https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/_положення_на_погодж.pdf
7. Штефко В. В. Україні з'явиться Інститут ветеранського менторства. URL: <https://nako.org.ua/news/v-ukrayini-zyavitsya-institut-veteranskogo-mentorstva>
8. Дніпропетровщина: відбувся перший Регіональний ветеранський форум «Об'єднані гідністю заради майбутнього». URL: <https://veteranfund.com.ua/2023/09/29/dnipro/>

9. Іванов Г. «Гідність та Повага»: у Києві презентували стратегічну концепцію взаємодії з ветеранами. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/society/gidnist-ta-povaga-u-kievi-prezentovali-strategichnu-kontseptsiyu-vzaemodii-z-veteranami.htm>

10. Стартує конкурсний відбір кандидатів у помічники ветерана. URL: <https://mva.gov.ua/ua/news/startuye-konkursnij-vidbir-kandidativ-u-pomichniki-veterana>

11. «Рівний з рівним»: Вже 439 кандидатів у помічники ветеранів долучилися до проекту Мінветеранів. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rivnyi-z-rivnym-vzhe-439-kandydativ-u-pomichnyky-veteraniv-doluchylisia-do-proektu-minveteraniv>

Чанишева Г. І.,
докт. юрид. наук, професорка,
завідувачка кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Національного університету
«Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК КОЛЕКТИВНОГО ТРУДОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В Україні триває масштабне реформування трудового законодавства, що розпочалося після 24 лютого 2022 року. Його початок пов'язується як із введенням воєнного стану через російську військову агресію, так і з триваючими процесами європейської інтеграції, розвитком цифрової економіки, а у зв'язку з цим і цифровізацією сфери праці. При цьому реформування стосується усіх складових системи трудового права – Загальних положень, Індивідуального трудового права та Колективного трудового права.